

Mnogi priporočajo, naj se obdrži **papirnat denar doma**, kakor češ, da je bolj varno obdržati ga doma, kakor ga naložiti v hranilnico. To mnenje je popolnoma napačno. Naj se zgodi z avstrijskim papirnatim denarjem karsibodi, je mnogo bolj varno, ako je naložen denar v kakšni zanesljivi hranilnici, kakor da leži doma v skrini.

Pozivljamo torej slovensko prebivalstvo v njegovem lastnem interesu, da ne obdrže papirnatega denarja doma, ampak da ga nalože v dobro stoječe slovenske denarne zavode. Tudi ves drugi denar, ki je mogoče kje drugje naložen, naj se izroči slovenskim denarnim zavodom.

Avstrijska administracija je razkropila naše uradnike po vsej Avstriji. Zaradi tega se nahaja v tujini mnogo jako sposobnih in narodnih uradnikov.

Narodni svet v Ljubljani pozivlja uradnike, ki prebivajo izven jugoslovanskega ozemlja, da sporočijo nemudoma Narodnemu Svetu v Ljubljani svoj naslov ter natančno opišejo posej, ki ga izvršujejo. Pripravijo naj se tudi, da se vrnejo v domovino takoj, ko jih bo Narodni Svet pozval.

Kavno tako pozivljamo tudi vse gospe uradnike, ki so že vpokojeni, ne glede na to, ali bivajo v domovini ali v tujini, da sporoče nemudoma Narodnemu Svetu svoj naslov ter natančno opišejo posej, ki so ga v zadnjem času svojega uradovanja izvrševali. Prosimo, da se tudi ti gospe pripravijo, da bodo po svojih močeh služili domovini.

Na svoji seji dne 27. oktobra 1918 je sklenilo predsedstvo Narodnega Sveta sledeče:

1. Glede na to, da državna prehranitvena služba grozi popolnoma odreci, da bi zaradi tega utegnile nastati nedoželjne posledice, ustanoviti za vso Slovenijo in Istro lastni urad za prehrano in preskrbo ter pozvati deželno predsedstvo Kranjsko, da temu uradu odstopi deželni prehranitveni urad za Kranjsko z vsem pripadajočim aparatom in vsemi organizacijami.

2. Izdati manifest z naznanilom, da kot eksekutivna oblast Narodnega Vječa prevzema takoj ves prehranitveni in preskrbitveni posej za vso Slovenijo in Istro.

3. Izdati oklic na vsa županstva in župne urade, v katerem se ti ukrepi predsedstva dajo na znanje, ter pozivlja, naj županstva vplivajo na prebivalstvo, da se pokorava odredbam predsedstva Narodnega Sveta in takoj odda že določeni kontingent živil.

4. Stopiti zaradi dobave živil nemudoma v stik z Narodnim Vyborom v Pragi in Narodnim Vječem v Zagrebu.

5. Namestiti pri transportnih vodstvih zaupnike Narodnega Vječa ter se tozadevno obrniti do kompetentnih oblastí.

6. Posredovati pri južni železnici, da osnuje v Ljubljani svoje ravnateljstvo in pri železniškem ministrstvu na Dunaju, da premesti prometno ravnateljstvo iz Trsta v Ljubljano.

7. Odposlati dva uradnika svojega prehranjevalnega in preskrbovalnega urada v Gradec v svrhu nadziranja ondotnega »Wohlfahrtsausschuss«, da ne bo rekviriral po slovenskem delu Štajerske.

8. Zahtevati, da kranjski uradni list izhaja odslej v slovenskem jeziku.

V seji dne 29. oktobra se je ustanovil **Agrarni odsek** in petero enket, ki imajo Narodnemu Svetu staviti nasvete glede izpremembe uprave in osebja, in sicer: v politično-upravni, sodni, finančni, poštni in šolski stroki. Člani enquete so naproseni, to delo kar najhitreje izvršiti.

Predsedstvo Narodnega Sveta je sklenilo v seji dne 28. oktobra 1918 javno potom časopisja pozvati vse javne urade, ki se nahajajo na Slovenskem ali v Istri, da uradujejo izključno v slovenskem ali srbohrvatskem jeziku. Slovenski in srbohrvatski jezik sta občevelni in poslovni jezik naših javnih uradov.

Pozivljamo posebno sodne urade, srednje šole in železniške urade, da pričnejo takoj uradovati v našem jeziku. vsi uradi naj javijo Narodnemu Svetu, da so vzeli ta poziv na znanje ter sporočijo, katere izpremembe so tozadevno uvedli

Dr. Anton Korošec,
predsednik.

Narodna obrana.

Na poziv Narodnega Sveta v Ljubljani so se dne 27. oktobra t. l. združili na mestnem magistratu ljubljanskem zastopniki Sokolov in Orlov, ki so ustanovili jedro (kader) Narodne obrane, iz človeka so vodstvo Narodne obrane, ki ima nalogo, organizovati Narodno obrano po vsej Sloveniji, kakor so jo že Srbi in Hrvatji organizovali za svoje ozemlje. Ta Narodna obrana ima predvsem nalogo, da sciti materinino in moramo imeti naše ljudstva pred vračajočimi se vojaškimi neustropanimi tolpami, pred njih plenjenjem, požiganjem in oskranjevanjem. Poleg imenovanja organizacij se pritegnejo k Narodni obrani tudi gasarska društva, mostvo pa se rekrutiraj iz sposobnih mozi od 18. do 50. leta. Omenjeno vodstvo izdela službovnik in poslovnik Narodne obrane, ki ga predlož. v potrjenje Narodnemu vječu v Zagrebu kot naši vrhovni narodni oblasti.

Slovenske učitelje pozivljamo, naj se dajo brezpogojno na razpolago snovalcem krajevnih odborov Narodne obrane! Mnogo naših tovarišev že itak denije v zgoraj omenjenih organizacijah, torej so ti že po ipso pozvani, da stopijo v vrste Narodne obrane!

Obenem pozivljamo vse one tovariše, ki so načelniki ali voditelji v Sokolstvu, naj svoja imena takoj naznanijo vodstvu Zaveze!

Dospej je čas, ki nas pozivlja na branbo naše domovine Jugoslavije! Temu pozivu se moramo pokoravati!

Vse potrebne informacije glede osnovanja Narodne obrane dobe naši tovariši na lokalnih odborih Narodnega Sveta. Ker takih odborov še ni, naj jih ozivotvorijo, za vsa navodila pa naj se obrnejo na Narodni Svet v Ljubljani. Snovanje krajevnega Narodnega Sveta in Narodne obrane naj se vrši v soglasju z županom in občinskim odborom. Tudi duhovščina je na priporočilo škofa dr. Jegliča zagotovila svoje sedetovanje.

Poziv.

Ustanovljajte občinsko Narodno obrano!

Navdušeni se veselimo svobode v neodvisni Jugoslaviji. Opravičeno pa greni splošno veselje med narodom velika skrb, če našim pokrajinam konec vojne ne prinese novih, še večjih nesreč: požigi, plenjenje, ropanje, umori in druga

nasilstva od strani izstradanih vojaških krdel, ki bi se v slučaju neredne demobilizacije vračali preko naše domovine. Na vse moramo biti pripravljeni. Zato pozivljamo po naročilu najvišje narodne oblasti Narodnega Vječa v Zagrebu vsa telovadna društva (sokolska in orlovska), požarne brambe in sploh vsa narodna društva, občine in posameznike, da dogovorno med seboj takoj osnujejo po vseh občinah, v vsaki vasi skupno občinsko Narodno obrano.

Vsaka občina naj ima za ta prehodni čas svoje Narodno obrano ali javno stražo. Če to zahteva posebnost leže, je tudi lahko več občin združenih v eno občinsko Narodno obrano. Gotovo pa je najbolje, da se v vsaki občini in v vsaki vasi ustanovi Narodna obrana posebe.

Odbor za občinsko narodno obrano naj bo sestavljen po velikosti občine od 6 do 10 moži. V tem odboru vodi predsednik in njega namestnik upravne in organizacijske posle (popis, plačo, prehrano, obleko, obutev itd.). Načelnik in podnačelnik pa naj skrbita za tehnično vodstvo straže, t. j. za četrne redovne vaje, rabo orožja, pouk v stražni službi in za eventualno razdelitev straže v več pododdelkov. Poleg tega ima odbor tajnika, blagajnika in po potrebi njihova namestnika. Vrhovna odločitev v vseh važnejših stvareh pristoji celotnemu odboru. Kjer bi župan ali kdorkoli oviral priprave za ustanovitev, ali bi kakšna nezanesljiva oseba hotela delati ovire, naj se izvoli odbor za občinsko Narodno obrano preko župana in teh oseb.

Kdo spada k Narodni obrani? Za prvi začetek vsak moški nad 17 let star, ki se prostovoljno priglasí. Če bo kazalo uvesti obvezno brambno dolžnost, pa od 17. do 50. leta, kar odloči Narodno vječe v Zagrebu, ki preskrbi tudi orožje. Dokler pa tega ni, je dobro v slučaju potrebe vsako obrambno orožje in sredstvo. Občinske obrane se dogovore medsebojno glede podpore v slučaju potrebe. Zunanji znak za člane, ki spadajo v Narodno obrano, je okrogla kokarda v narodnih barvah in legitimacija od odbora občinske Narodne obrane.

Osrednji odbor za Narodno obrano v Ljubljani.

Slovenski profesorji in Jugoslavija.

Odbor društva slovenskih profesorjev v Ljubljani sporoča svojim članom in vsem tovarišem: Na prošnjo našega društva je Narodni Svet v Ljubljani odredil, da bodi odslej poslovni in učni jezik na vseh naših srednjih šolah slovenski. — A mi moramo še več nujnih izprememb predložiti našemu Narodnemu Svetu. V najbližjem času — tedni nas ločijo — stopimo kot država v stik z velikim svetom. Znanje modernih jezikov je zdaj pečeča potreba. Posebno Slovencem. In v tem oziru ne smemo niti enega dne zamuditi. Zato se društvo tem potem obrača do vsakega posameznega tovariša z vprašanjem: Kaj bi se v našem srednjem šolstvu moralo takoj (v teku novembra že) opustiti in kaj takoj uvesti? Posebe tu mislimo glede pouka v slovenščini, srbohrvaščini, potem v francoščini, italijanščini, angleščini in nemščini; kaj bodi obvezno in kaj ne? Kako naj se takoj preuredi pouk v zgodovini? Katere šole (ljudske, srednje, učiteljske, trgovske...) in kje bi se morale takoj ustanoviti. En tovariš, profesor Iv. Vesenjaj, je v pon-

deljek v Mestnem domu že razvil svoje nasvete. Odgovora prosimo najkasneje v časih dneh na društveni odbor. Potem takoj skličemo sestanek, da sklenemo tozadevne predloge za Narodni Svet. Korakajmo v prvi vrsti!

Izpraševanje vesti.

Prav dobro je zadnjič zadelo »izpraševanje!« Za neko šolo na Kranjskem v neki zakajeni dolini naj veljajo sledeča vprašanja:

1. Zakaj uporablja dotična šola kuverte s samonemškim naslovom in pečat s samonemškim tekstom, kadar piše — recimo — krajnemu šolskemu svetu, katerega predsednik je nemškutarški kramar?

2. Zakaj so uradn. knjige samonemške?

2. Zakaj so uradne knjige samonemške? Ško?

4. Zakaj so sestavljeni zapisniki konferenc v nemškem jeziku?

5. Zakaj je večina poučnih izrekov na stenah šolskih hodnikov nemška?

6. Zakaj stoji na vratih razrednih učiteljev in učiteljic: Herr Franz... Herr Mathäus... Fri. Johanna... Fri. Franziska...

Ali je bilo res potrebno, da je Herr Franz »šola« svojo deco v šulferajnskem vrtcu?

Te vse stvari smo mirno gledali in trpeli do sedaj, ali odslej ne bo več tega!

Sicer se bomo pa s to kuriozno šolo in njeno kroniko še pečali!

Škandalozni kramarski politiki bodo naredili že poklican faktorji konec!

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz naše Zaveze.

Vodstvo Zaveze je poslalo tajništvu Slomškove Zveze to-le pismo:

Členjenemu tajništvu Slomškove Zveze v Ljubljani.

Dne 2. novembra t. l. se vrši v načelstveni sobi Učiteljske tiskarne v Ljubljani seja upravnega odbora Zaveze jugoslovanskega učiteljstva. Dnevni red te seje je razviden iz priloženega posebnega izdanka »Učiteljskega Tovariša«.

Z ozirom na važnost razpravnih predmetov ter z ozirom na to, da sedanjí veliki, zgodovinski dogodki kategorično velevalo vsemu jugoslov. učiteljstvu, naj se nemudoma združi k skupnemu delovanju, iskreno vabimo cenjeno tajništvo Slomškove Zveze, da pošlje na omenjeno sejo dva ali tri svoje zastopnike s pooblastilom, da se smejo kot naši ljubi gosti udeleževati razprav ter za svoje organizacijo nabirati informacij v svrhu nadaljnjega skupnega delovanja in postopnja vprašanj, ki so za naš stan in za naše šolstvo veljavna in odločilnega pomena.

Kogarkoli iz svoje organizacije pošijete na našo sejo — vsak nam bo dobrodošel tovariš in sotrudič ob delu za bodočnost kulturne veličine našega naroda! Le tega Vas prosimo, da ne izberete v ta namen 4 članov svoje organizacije, ki so: Franc Jaklič, Janko Nepomuk Jeglič, Franc Lavčičar in Karel Simon. Ti štirje vaši člani so prevec grešili na račun občin koristi, časti in ugleda učiteljskega stanu, zato je v interesu naše skupne stvari, da z njimi ne razpravljamo. Podrobneje o tem Vas moremo informirati na seji sami, oziroma morete dobiti informacije iz 24. številke »Učiteljskega Tovariša«.

V nadeji, da prav gotovo ugodite našemu tovariškemu povabilu, Vam pošiljamo iskrene tovariške pozdrave!

Za vodstvo Zaveze:

L. Jelenc,
t. č. predsednik.

tik za ušesi), se spneta ubradač in povezača z dvema »perišanima«. Ta nakit, ki sestoji iz dveh igel, kuke in dveh perišanov, je posebren ali pozlačen ali pa tudi iz žlahtnih kovin; izdelujejo ga domači zlatarji. Opisano glavno pokrivalo z nakitom nosijo le žene, in je takorekoč vidni znak oženjenih. Nevesto »ubradijo« na dan poroke in pripoveduje se, da zaide pri tej ceremoniji večkrat igla hote v glavo, kar seveda boli, a »mlada« mora molčati in se tako takoj v začetku zakona vaditi potrpežljivosti.

Barvanje las in šminkanje je pri kmetiških ženah jako razširjeno. To modo so menda uvedli lekarnarji, ki so imeli sicer z zdravim narodom malo zasužka. Večina srbskih žen obuva »opanke«, ki se pritrde z jermenom okolo gležnjev. Koncem jermenom (»kajša«) je »kopča« (kljukica), s katero se jermen zapne v nogavico.

Pozimi nosijo kožuhe brez rokavov. Tudi kožuhi so okrašeni z raznimi cvetkami, ki so ali vezene ali pa iz barvanega tankega usnja in prišite na kožuh. Ornamenti ličijo na naše, vendar so naši dokaj lepši. Dežnik je tu redka stvar in velja za imenitno reč pri hiši. Pravijo mu »amrel«.

Iz navedenega je razvidno, da si delajo Mačvanke same svojo obleko. To pa je bilo pred vojno lahko, ker je bilo dovolj volne in prediva. Noša pa je začela zaradi pomanjkanja sirovin propadati, in danes že vidiš take nesrečne kombinacije domače in tvorniške obrti, da ne veš, ali bi se smejal ali bi pomiloval. Saj tako je bilo tudi pri nas v časih propada narodne noše. Dobri in imoviti kmetje pa so še založeni za nekaj časa in to po krajih, ki jih ni toliko dosegla vojna.

Moška oblačila.

Dočim najdemo pri ženski noši med posameznimi okraji precej razlike, je moška noša skoraj po vsej Srbiji enotna. V Mačvi so nosili in še nosijo kmetje nošo domačega dela. Perilo izdelajo žene, obleko pa »abadžije« (krojači). Oblačijo: »kóšuljo« (srajco) do kolen segajočo in gače (spodnje hlače), obuvajo čarape, ki so vedno vezene. »Čarape« prinese nevesta svojemu mlademu drugu do 50 parov, ki so skrbno izdelani. »Čarape« so prvi prezent, ki ga dobi »mómak« (fant) od devojke. Natika »ópanke«, ki jih pritrde z jermenom okolo gležnja. Hlačam pravijo »čákšire«, in te so

bile do novejših časov turškega kroja (zadaj z ono smešno veliko »mavho«). To je bilo in je še pri Turkih praktične vrednosti, ker počepajo ali posedajo s prekrižanimi nogami in zato morajo biti hlače dovolj široke. Danes nosijo že bolj ozke, ki se proti kolenu zožujejo, pod kolonom se pa tesno oprijemajo meče. Nogavice se potegnjejo preko hlače malo nad gležnje nog. Opasujejo se s »tkanico«. Preko te opašejo navadno še usnjati pas, na katerega obešajo nož na kratkem jermenu obično kakor vojaki bajonet. Našemu telovniku podobno oblačilo je »kóporan«, preko katerega se obleče »férmen« ali »vérmen«, ki ima tesne rokave in se ne zapenja. Pozimi ali ob slabem vremenu oblačijo preko tega še »gunj« (suknjič), ki sega le do pasu. Prvo dvojje je navadno iz finega temnomodrega sukna ali iz težke črne svile in bogato okrašeno s svilinimi črnimi bortami. »Vermen« ima tudi po kakih 10 srebrnih gumbov po eni strani, ki so tesno eden poleg drugega in segajo od ovratnika za dobro majhno ped navzdol po prsih.

Če se oddalji seljak za par ur od hiše, ponese s seboj tudi »torbo«, v kateri najdeš okusno pogačo iz pšenične

moke in »zástrug« (lesena posoda s poklopem), s šlrom in kajmakom. Seveda je v torbi tudi »slánik« (posodica s soljo) in luka ne manjka nikoli...

Glavo pokrivajo poleti s slannikom ali klobukom, pozimi pa s »šúbaro« (visoka črna kučma). Narejene so iz blaga, ki imitirajo kožuhovino, ali pa so prave »astrahanke«.

Letna noša je jako praktična in lepa. Nosijo le »gače« in košuljo iz tankega »srpskega platna«. Obuvajo se v opanke in čarape in imajo še poleg tega nekatere gamaše iz sukna: »tózluka«. Opasujejo se s pisano tkanico. Oblečejo le »vermen«, pokrijejo glavo s klobukom in — hajdi v lepí svet!

Ne morete si predstavljati, kako čudovito vpliva lepa belina noše v masi na čko. Na zeleni livadi se sučejo mladiči z veselimi devojkami v lahkem kolu, čestitijivi starci pa sede v lipovi senci in se razgovarjajo o srečnih prošlih časih...

Božo Račić.